

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ISSN 2307-3594

**ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ
У ФАХОВІЙ ОСВІТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 1(6)

Ужгород
2015

УДК 371.351:37.015.3

ББК 74.58+88.8

П 24

Редакційна колегія:

Смоланка В.І. – доктор медичних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет») (*головний редактор*)

Студеняк І.П. – доктор фізико-математичних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Козловська І.М. – доктор педагогічних наук, ст. н. с. (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Козубовська І.В. – доктор педагогічних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Староста В.І. – доктор педагогічних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Росул В.В. – кандидат педагогічних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет») (*заступник головного редактора*)

Якимович Т.Д. – кандидат педагогічних наук, ст. н. с. (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Гриньова В.М. – доктор педагогічних наук, професор (Інститут педагогіки і психології Харківського педагогічного університету імені Григорія Сковороди)

Джеджула О.М. – доктор педагогічних наук, професор (Вінницький аграрний університет)

Козловський Ю.М. – доктор педагогічних наук, доцент (Національний університет «Львівська політехніка»)

Марусинець М. М. – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова)

Опачко М.В. – кандидат педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «Ужгородський національний університет») (*відповідальний редактор*)

Попадич О.О. – кандидат педагогічних наук (ДВНЗ «Ужгородський національний університет») (*відповідальний секретар*)

Рецензенти:

Дутка Г.Я. – доктор педагогічних наук, професор (Львівський інститут банківської справи УБС НБУ) (м.Київ)

Костриця Н.М. – доктор педагогічних наук, професор (Національний університет біоресурсів і природокористування) (м.Київ)

Адреса редакції: 88000, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89. Кафедра педагогіки і психології ДВНЗ «Ужгородський національний університет», каб. 227, тел.: (0312) 65-08-00, e-mail: popadicho@mail.ru.

Засновник і видавець збірника наукових праць – ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Адреса: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3.

Видається з грудня 2010 року. Збірник наукових праць виходить один раз на рік.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ 20547-10347ПР від 15.01.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Ужгородського національного університету протокол № 9 від 30.09.2015 р.

УДК 364.63-027.553(072)

Світлана Тунтуєва

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ОПИТУВАННЯ ДИТИНИ, ПОСТРАЖДАЛОЇ ВІД НАСИЛЬСТВА АБО ТАКОЇ, ЩО ВЧИНИЛА НАСИЛЬСТВО

В статті обґрунтовується доцільність залучення соціального педагога до проведення опитування дитини, постраждалої від насильства, або такої, що вчинила насильство. Акцентується увага на ключових знаннях, вміннях та навичках, які допоможуть соціальному педагогу провести опитування на якісному рівні та на різних етапах цього процесу виконувати ролі «адвоката», «консультанта» та «експерта». Розкривається зміст процесу опитування дитини та надається детальна характеристика кожній його фазі.

Ключові слова: опитування дитини, дитина, постраждала від насильства, роль соціального педагога, фази опитування.

Постановка проблеми. Питання захисту прав дітей, які перебувають у конфлікті із законом, розглядаються в Україні з моменту ратифікації Конвенції ООН про права дитини. Керівні принципи ООН з питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей-жертв та свідків злочинів, базуються на повазі до гідності дитини, відмові від дискримінації, забезпеченні найкращих інтересів дитини, захисті, гармонійному розвитку та праві на співчуття. З огляду на це правосуддя щодо дитини має здійснюватись таким чином, щоб повторно не травмувати психіку дитини, яка вже стала жертвою злочинних дій; забезпечити безпечну участь дитини в досудовому процесі; залучати до слідчих дій таких фахівців, які б не завдали дитині повторної шкоди. Отже, важливу роль в процесі опитування дитини відіграють окремі фахівці або команди фахівців, які долучаються до процесу опитування.

Аналіз досліджень і публікацій. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, у разі, якщо дитина бере участь у слідчих (розшукових) діях, то разом з нею повинні перебувати законні представники, педагог або ж психолог і, у разі необхідності, лікар. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника. Слід зауважити, що педагоги та психологи, які залучаються під час допиту малолітніх (неповнолітніх) або ж до участі у слідчих (розшукових) діях, повинні мати досвід роботи з дітьми такого ж віку [4]. Наказом Міністерства освіти й науки України «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України» визначається, що соціальний педагог загальноосвітнього навчального закладу «сприяє захисту прав вихованців, учнів і студентів, представляє їхні інтереси у службі у справах дітей, у правоохоронних та судових органах» [5]. Разом із тим, практика щоденної роботи засвідчує недостатній рівень поінформованості соціальних педагогів про особливості проведення допиту дітей, які є учасниками слідчого процесу, та власну роль в процесі допиту дітей.

Мета статті – висвітлення ролі соціального педагога в процесі опитування дитини, постраждалої від насильства або такої, що вчинила насильство.

Виклад основного матеріалу. Згідно з посадовими обов'язками, соціальний педагог «вивчає психолого-медико-педагогічні особливості дітей та молоді; умови їх життя в мікросоціумі; виявляє інтереси, потреби, труднощі, проблеми, конфліктні ситуації та відхилення в поведінці дітей та молоді, надає їм своєчасну допомогу та підтримку; виступає посередником між особистістю та організацією, сім'єю, спеціалістами різних соціальних служб, відомств та адміністративних органів [2, с. 48-49].

Для кваліфікованого розв'язання проблем будь-якої складності соціальний педагог повинен володіти професійною компетентністю, яка, на думку Т. Веретенко, впливає на якість розв'язання професійних завдань. Крім того, соціальному педагогу необхідно мати певні особистісно-професійні характеристики для сприяння соціалізації особистості, яка розвивається. Отже, соціальний педагог повинен знати вікові, фізіологічні, психологічні, соціальні та професійні особливості особистості, що розвивається, їх прояви в навчанні, трудовій, соціальній, дозвіллевій діяльності. Йому необхідні вміння та навички в роботі з дітьми, підлітками, молоддю, а також з їхніми батьками. Фахівець має володіти певними особистісними якостями та ціннісними орієнтаціями. Це дасть йому змогу ефективно брати участь в організації та наданні кваліфікованої допомоги, а також у сприянні розв'язанню різних проблем [7, с. 76].

Надаючи допомогу дітям, постраждалим від насильства чи жорстокого поводження, беручи участь в опитуванні постраждалої від насильства дитини або представляючи її законні інтереси в державних інституціях, соціальний педагог має знати основні етапи психофізіологічного розвитку дитини від народження до досягнення вісімнадцятирічного віку, індикатори, які вказують на те, що дитина постраждала від насильства або була його свідком, наслідки застосованого щодо дитини насильства, пам'ятати про те, що таке насильство завдає дитині тяжких травм, які негативно впливають на подальше життя дитини, на її психічний та фізичний розвиток. Крім того, соціальний педагог має володіти знаннями щодо «особливостей діагностування об'єктів соціально-педагогічної діяльності, методології і методів соціально-педагогічної діагностики, принципів діагностичної діяльності» та вміння «добирати оптимальний діагностичний інструментарій» [2, с. 53].

З огляду на актуальність проблеми насильства щодо дитини та вимоги щодо осіб, які мають брати участь в опитуванні дитини, та враховуючи посадові обов'язки соціального педагога, соціальний педагог може виконувати кілька ролей, які не протирічать функціям соціально-педагогічної діяльності.

Перша роль, на нашу думку, – адвокативна, яка традиційно полягає у відстоюванні та/або представленні прав та інтересів дітей у державних та недержавних установах з метою забезпечення для них гарантованих прав і умов життєдіяльності на основі державних або міжнародних документів [2, с. 52; 6, с. 33]. З огляду на тему нашого дослідження, роль «адвоката» соціальний педагог уособлює, представляючи інтереси дитини в суді або під час проведення допиту, що не суперечить чинному законодавству й забезпечить дотримання найкращих інтересів дитини в період досудового та судового розгляду. Знання, якими повинен володіти соціальний педагог, це – основи чинного українського законодавства щодо прав дитини, міжнародні стандарти дотримання прав дитини, в тому числі умови опитування дітей-жертв та свідків злочинів під час процесу відправлення правосуддя, розуміння причин, проявів та наслідків насильства для дитини певного віку.

Роль «консультанта» соціальний педагог відіграє у випадку, коли залучається слідчими в процесі досудового розгляду як фахівець, що розуміється на вікових та психофізичних особливостях розвитку дитини-жертви або свідка злочину, може допомогти у формулюванні запитань до дитини чи надати рекомендації щодо залучення допоміжних матеріалів (наприклад, карток чи малюнків) тощо. Знання, якими повинен володіти соціальний педагог для виконання цієї ролі: особливості вікового та психофізіологічного розвитку дитини, діагностичний інструментарій, який може застосовуватись відповідно до ситуації, знання про процедуру допиту дитини, її основні фази та особливості, розуміння причин, проявів та наслідків насильства для дитини певного віку.

Ще одна, на нашу думку, найбільш вагома роль, яку може виконувати соціальний педагог в процесі опитування дитини, постраждалої від насильства або свідка такого насильства, є роль «експерта». Ефективність соціального педагога в процесі опитування дитини, постраждалої від насильства, залежить від знання й розуміння ним важливості процесу опитування та знання основних фаз цього процесу.

Вступна або попередня фаза опитування дитини передбачає дії, які передують контакту з дитиною: збирається інформація про рівень її пізнавального, соціального та емоційного розвитку, а також найближче оточення дитини та її родини, з'ясовуються сильні та слабкі якості дитини, що сприятиме встановленню з нею контакту, дозволить уникнути недоречних та небезпечних запитань [1]. Соціальний педагог повинен чітко розуміти коло питань, які потребують з'ясування, для

чого має ознайомитись «із матеріалами кримінальної справи, щоб розробити орієнтовний план опитування, визначити коло питань, на які потрібно отримати відповіді дитини та закріпити їх документально» [3, с. 9]. На цьому етапі соціальному педагогу варто контактувати зі слідчим, який веде справу дитини, із психологом, соціальним педагогом, класним керівником навчального закладу, у якому навчалась дитина, чи який відвідувала. Відповідно до отриманого завдання та інформації, наданої від фахівців щодо особливостей рівня розвитку дитини, соціальний педагог готує діагностичні та допоміжні матеріали (картки, кольорові олівці, маркери, папір тощо).

Вступна фаза опитування дитини, постраждалої від насильства, передбачає безпосереднє знайомство з дитиною, встановлення контакту, пояснення її мети зустрічі та ролі осіб, які проводять опитування. Комунікація з дитиною на цьому етапі відбувається відповідно до віку та рівня її розвитку. Розмова з дитиною має починатись із нейтральної теми, безпечної для дитини. Така розмова має на меті попереднє з'ясування можливостей дитини у сфері вербалізації сприйнятих вражень, а також зниження емоційного напруження, пов'язаного із ситуацією опитування. Вона дозволяє, в ході аналізу матеріалу, здійснити порівняння способу викладу дитиною безпечної та обтяжливої для неї інформації, пов'язаної із предметом справи. Крім того, на попередній фазі соціальний педагог має з'ясувати чи в змозі дитина відрізнити правду від обману та ознайомити її з обов'язком говорити правду. Важливою складовою вступної фази є встановлення інформації, якою володіє дитина щодо обставин справи. Питання щодо обставин справи можуть бути вступом до наступного етапу – фази вільного викладу подій [1].

На думку А. Будзиньської, на цій фазі дитина має розповісти про хід подій вільно, у своєму темпі, згідно з послідовністю згаданого змісту. Вільна розповідь дитини дозволяє пізнати її світ та автентичні враження. Цей етап показує, які елементи подій викликали емоції, були для дитини важливими, вартими того, щоб їх помітити та запам'ятати. Ця фаза є порівняно безпечною для дитини, оскільки не викликає напруження, пов'язаного із необхідністю надавати відповіді на запитання, та дозволяє розкрити той зміст, який не обтяжений надмірними емоціями [1]. На цій фазі соціальний педагог уважно слухає та спостерігає за лексикою дитини та її невербальними реакціями, які вона демонструє в процесі розповіді: рухи, міміка, емоційне супроводження, темп розповіді та його зв'язок із подіями, паузи.

Фаза детальних запитань є доповненням викладу подій, здійсненого дитиною під час фази вільної розповіді, та їх впорядкування для з'ясування обставин справи. Завдання соціального педагога на цій фазі здійснити плавний перехід від фази вільної розповіді та не викликати занепокоєння в дитини з приводу того, що вона може не впоратись із запитаннями. На цьому етапі питання ставляться з метою доповнення, уточнення, пояснення чи перевірки сказаного дитиною, відповідно до її віку та рівня розвитку.

Фахівці, які мають досвід проведення опитувань дітей, радять на цьому етапі дотримуватись трьох важливих засад. По-перше, дитині необхідно ставити відкриті запитання, оскільки вони допоможуть їй пригадати більшу кількість подробиць події або низку подій. Правильно поставлене відкрите запитання дозволить дитині дати вільну від впливу відповідь, сформульовану на підставі власних слідів пам'яті. Молодші діти найлегше дають відповіді на відкриті запитання, які починаються зі слів «хто», «що», «де». Більше труднощів у дітей до п'яти років викликають запитання, які починаються зі слова «коли». Найбільше труднощів викликають запитання, які починаються зі слова «чому», тому фахівці радять уникати цього на фазі детальних запитань для дітей будь-якого віку.

По-друге, необхідно уникати запитань, які можуть «викликати в дитини почуття провини, відповідальності за події або їх перебіг, а також оцінки дитини та її поведінки» [1]. Запитання такого типу починаються зі слова «чому» й завдають дитині повторної психічної травми. Такі запитання блокують спонтанність розповіді та сприяють наданню інформації, яка є очікуваною для співрозмовника, проте не відповідає реальним подіям.

По-третє, слова, побудову запитань і процес їх вимовлення слід співвідносити із рівнем розвитку дитини. Успішність врахування цієї засади залежить від того, наскільки ретельно соціальний педагог у співпраці зі слідчим зібрав інформацію про дитину на попередній фазі.

Наступна фаза є заключною, вона важлива для захисту психіки дитини. На цій фазі соціальний педагог надає дитині можливість для заспокоєння, дякує дитині за зусилля, з розу-

мінням ставиться до емоцій, які виявила дитина в процесі опитування, ставить нейтральні запитання, які не стосуються предмета опитування.

По закінченню процедури опитування та після аналізу отриманих відповідей дитини, соціальний педагог має надати слідчому, яким був залучений, професійний висновок. Професійний висновок містить мету опитування дитини, завдання, які були поставлені перед соціальним педагогом напередодні опитування, зазначається інструментарій, який використовувався фахівцем в процесі роботи з дитиною, представляються основні результати, отримані в процесі опитування дитини, та заключні висновки.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок про те, що в процесі опитування дитини-жертви або дитини, яка стала свідком насильства чи вчинила таке насильство, соціальний педагог може виконувати кілька ролей:

–«адвоката» – представляти інтереси дитини в державних та недержавних установах, а також в процесі досудового та судового розгляду;

–«консультанта» – надавати відповідним фахівцям інформацію про особливості розвитку дитини певного віку та рекомендації щодо особливостей збору інформації від такої дитини;

–«експерта» – виходячи з дотримання найкращих інтересів дитини в процесі досудового розгляду, брати безпосередню участь в опитуванні дитини, співпрацюючи зі слідчим, та надавати професійний висновок, спираючись на зібраний в ході опитування матеріал.

Безумовно, представлене дослідження не є вичерпним, оскільки додаткового наукового пошуку та обґрунтування потребують питання, пов'язані із розробкою програм професійної підготовки соціальних педагогів до виконання відповідних ролей в процесі опитування дитини, постраждалої від насильства або такої, що вчинила насильство.

Список використаних джерел

1. Аліція Будзинська Як опитувати дитину. Порадник для фахівців, які беруть участь в опитуванні малолітніх свідків та потерпілих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://childfund.org.ua/Uploads/Files/docs/pOLand_book2B.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / І. М. Богданова – Харків: Бурун Книга, 2011. – 160 с.
3. «Зелені кімнати»: нормативно-правове забезпечення функціонування / К. Б. Левченко, М. В. Євсюкова – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2012. – 24 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>>. Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Наказ Міністерства освіти й науки України «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon2rada.gov.ua/laws/show/z0687-09>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
6. Настільна книга соціального педагога /О. Є. Марінушкіна, І. М. Вишнева, В. В. Носенко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2013. – 272 с.
7. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко. – К.: Академвидав, 2014. – 312 с.

Светлана Тунтуева. Роль соціального педагога в процесі опроса ребенка, пострадавшего от насилия или совершившего насилие. В статье обосновывается целесообразность привлечения социального педагога к процессу опроса ребенка, пострадавшего от насилия или совершившего насилие. Акцентируется внимание на ключевых знаниях, умениях и навыках, которые помогут социальному педагогу провести опрос на качественном уровне, и на разных этапах этого процесса выполнять роли «адвоката», «консультанта» та «експерта». Раскрывается сущность проведения опроса и характеризуется каждая его фаза.

Ключевые слова: опрос ребенка, ребенок, пострадавший от насилия, роль социального педагога, фазы опроса.

Svetlana Tuntuyeva. The role of the social pedagogue in the process of the survey of a child, the victim of a violence or the perpetrator of a violence. The article substantiates the expediency of attracting the social pedagogue to the process of a social survey of a child, the victim of a violence or the perpetrator of a violence. The attention is focused on the key knowledges and skills, that will help to the social pedagogue to conduct a survey on the qualitative level and to carry out the role of a "lawyer", a "consultant" and an "expert" on a different stages of this process. The essence of the survey is disclosed, and each phase of the survey is characterized.

Keywords: survey of the child, the child, the victim of a violence, the role of the social pedagogue, the phases of the survey.

УДК 159.9.07 : 355. (477)

Світлана Шумовецька, Ірина Снісар

КУЛЬТУРА СЛУЖБОВОГО СПІЛКУВАННЯ ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС БЕСІДИ З ОСОБАМИ, ЩО ПЕРЕТИНАЮТЬ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН У ПУНКТАХ ПРОПУСКУ

У статті висвітлено особливості культури службового спілкування інспекторів прикордонної служби, розглянуто специфіку їх переконуючого й особистісного впливу при виконанні службових обов'язків у пунктах пропуску на другій лінії контролю, охарактеризовано етапи бесіди з особами, які перетинають державний кордон у пунктах пропуску, зокрема такі, як початок, отримання інформації, аргументування, ознайомлення з доказами співрозмовника та прийняття рішення на право перетину державного кордону.

Ключові слова: культура, службове спілкування, бесіда, інспектор прикордонної служби, пункт пропуску.

Постановка проблеми. У наш час у зв'язку зі зростанням обсягу завдань, що їх виконує Державна прикордонна служба України, ускладненням процесів управління оперативно-службовою діяльністю, зміною характеру діяльності органів охорони державного кордону, відділів прикордонної служби значно розширилося коло необхідних прикордоннику професійних умінь. Важливого значення сьогодні набувають комунікативні уміння персоналу. Від якості спілкування інспектора прикордонної служби залежить ефективність прикордонного контролю у пунктах пропуску, імідж держави, ступінь поінформованості керівництва, морально-психологічний клімат у прикордонному колективі та ін.

Професійна мовнокомунікативна компетенція офіцера-прикордонника є показником сформованості системи його професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної комунікативної культури, необхідних для забезпечення ефективності службової діяльності з охорони державного кордону.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості професійного спілкування офіцерів-прикордонників вчені досліджують у кількох аспектах. Психологи О. Бондаренко, О. Волобуєва, О. Сафін, В. Назаренко, Н. Черноусенко та ін. вивчають психологічні особливості спілкування офіцерів-прикордонників, зокрема розвиток креативності військових керівників в управлінському спілкуванні, особливості професійного спілкування прикордонників у повсякденних та особливих умовах діяльності та ін.

Педагоги звертають увагу на особливості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійного спілкування. Зокрема Ю. Кудінов вивчає особливості формування у них культури спілкування, С. Капітанець – педагогічні умови формування стилю професійного спілкування, Н. Берестецька – особливості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійного спілкування у процесі навчання гуманітарних дисциплін, О. Мисечко – формування умінь службового спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників та ін.

Для визначення особливостей підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійного спілкування важливе значення мають роботи, що розглядають специфіку спілкування, етичні вимоги до мовленнєвої поведінки його учасників. Йдеться про роботи з питань культури та етики спілкування Я. Радевича-Винницького [5], культури фахового мовлення Л. Мацько та Л. Кравець [3], українського комунікативного етикету М. Стахів [6], ділової етики Ю. Палехи [4] та ін. Урахування цих напрацювань дозволяє визначити складові культури службового спілкування офіцера-прикордонника та основні напрями щодо її формування у процесі професійної підготовки.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ФАХОВІЙ ОСВІТІ

Випуск 1(6)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ 20547-10347ПР від 15.01.2014 р.*

Технічна редакція М.І. Іванова
Комп'ютерна верстка та обкладинка А.І. Бродич

Підписано до друку 30.09.2015 р. Зам.№91
Тираж 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено
в редакційно-видавничому відділі ДВНЗ «УжНУ»
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89,
dep-editors@uzhnu.edu.ua

Видавництво УжНУ «Говерла»
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18
E-mail: hoverla@i.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т № 32 від 31 травня 2006 року

П 24

Педагогічні інновації у фаховій освіті: збірник наукових праць. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – Вип. 1(6). – 364 с.

ISSN 2307-3594

У збірнику наукових праць опубліковано результати теоретичних, методичних та експериментальних досліджень науковців, аспірантів, магістрів з проблем розвитку і становлення освіти та самоосвіти у історико-культурному контексті та в умовах сьогодення; педагогічних, психологічних та соціальних аспектів фахової освіти; проблем інноваційного розвитку освітніх технологій та впровадження інноваційних підходів у навчання і виховання молоді; питань модернізації діяльності системи неперервної освіти в умовах розбудови європейського освітнього простору.

УДК 371.351:37.015.3

ББК 74.58+88.8